



Predbežný prehľad udalostí na piatok 10. mája	2
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 9. 5. 2024, 9:34	
V utorok ocenia najlepších inovátorov a podnikateľov v Košickom kraji	4
Online, eastmag.sk, 9. 5. 2024, 10:05	
Veľké výdavky, nedostatočné výsledky. Polaček chce riešiť výkon mestských častí	7
Online, kosicednes.sk, 9. 5. 2024, 11:35	
Veľké výdavky, nedostatočné výsledky. Polaček chce riešiť výkon mestských častí	8
Online, slovenskodnes.sk, 9. 5. 2024, 11:35	
Literatúra, história a súčasné dianie – beseda pre vysokoškolákov v Košiciach	9
Online, slovensky-vecernik.sk, 9. 5. 2024, 15:16	
Výstava v Košiciach približuje zabudnutú etapu 2. svetovej vojny	10
Online, rtvs.sk, 9. 5. 2024, 15:20	
Doplnený prehľad udalostí na piatok 10. mája	11
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 9. 5. 2024, 17:13	
Súťaž Literárne Košice inšpirovala školákov k literárnej tvorbe	13
Online, kosiceonline.sk, 9. 5. 2024, 18:06	
Košicko, číslo 19/2024; str. 7	14
Tlač, Košicko, 10. 5. 2024	
Košicko - okolie, číslo 19/2024; str. 7	15
Tlač, Košicko - okolie, 10. 5. 2024	
Michalovsko, číslo 19/2024; str. 6	16
Tlač, Michalovsko, 10. 5. 2024	
Chrobáky s menom Hitlera	17
Tlač, Denník SME, 10. 5. 2024	



Predbežný prehľad udalostí na piatok 10. mája [📅](#)

📅 9. 5. 2024, 9:34, Zdroj: **TASR**, Vydavateľ: **Tlačová agentúra Slovenskej republiky**, Sentiment: **Neutrálny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Vedúci vydania:

predpoludním: M. Jaroš

popoludní: R. Turoňová

E - mail: domred@tasr.sk, tel.: 59 21 04 58

dispecing@tasr.sk, tel.: 0905 282 190

Technická podpora: 0905/505 721

Deň otvorených dverí v Botanickej záhrade **UPJŠ**

Košice, botanická záhrada, Mánesov 23

text

Hackaton na tému "Digitálny a efektívny úrad bez papiera"

(10. - 11. mája)

Banská Bystrica

Festival Objavte Gemer (10. - 12. mája)

Rožňava, Betliar, Štítnik, Zádiel, Turňa nad Bodvou

09.00 12. schôdza Národnej rady SR

Bratislava, NR SR, rokovacia sála, Námestie A. Dubčeka 1

11.00 Program ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR Erika Tomáša

11.00 h - návšteva zamestnávateľa v rámci projektu Právo na prvé zamestnanie a brífing ministra práce so zamestnancami

Spišská Nová Ves, Opatrovateľské služby Arella, Hviezdoslavova 29

14.30 h - prehliadka hradu Revište - obhliadka hradu a informácie o stave projektu

Žarnovica, Revištské Podzámčie

11.00 Pietny akt kladenia vencov

Pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom.

Martin, Cintorín hrdinov SNP, Priekopa

12.00 Burza bez peňazí

Bratislava, Dom kultúry Ružinov

13.00 Deň Európy 2024 v Banskej Bystrici

Banská Bystrica, Námestie SNP

15.00 Dobytie pajty - zraz vojenskej techniky a jazda okolitými obcami



Moravské Lieskové

16.00 Oslavy pri príležitosti 100. výročia založenia okresnej hasičskej organizácie Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR

16.00 h - zhromaždenie hasičov pred kultúrnym domom, sprievod hasičských áut, hasičské ukážky na námestí, hasičská pena pre deti, výstava hasičskej techniky

18.00 h - slávnostný program pre priaznivcov hasičstva a členov dobrovoľných hasičských zborov

Veľký Krtíš, Námestie A. H. Škultétyho

Správy ekonomického charakteru vydá ekonomická redakcia TASR.

Informácie o očakávaných udalostiach nájdete aj v aplikácii TASR Kalendárium na adrese kalendarium.tasr.sk

lk

Autor: LT



V utorok ocenia najlepších inovátorov a podnikateľov v Košickom kraji

9. 5. 2024, 10:05. Zdroj: eastmag.sk, Autor: Andrea Bercik, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ

Dosah: 367 GRP: 0,01 OTS: 0,00 AVE: 90 EUR

Pridajte komentár

5 min. čítania

Košice Region Innovation Awards 2024 je druhým ročníkom výnimočného podujatia, v rámci ktorého sa bude ďakovať výnimočným osobnostiam z oblasti podnikania, inovácií, startupov, vedy a výskumu v Košickom kraji. Slávnostné udeľovanie ocenení sa uskutoční v utorok 14. mája o 18:30 hod. v Kunsthalle Košice.

„Všetci si dobre pamätáme na obdobie pandémie covid-19, kedy sa zabudlo na typické svetové idoly, akými sú slávni futbalisti alebo hokejisti, ale nádeje sme vkladali do vedy a výskumu. Vtedy sme si uvedomili, že sme mnohí zabudli na to, ako je pre ďalší rozvoj sveta veda a výskum dôležitá. Práve dôležitosť je spojená aj s výnimočnosťou, ktorá nemusí byť verejnosťou ihneď viditeľná. Rozhodli sme sa zorganizovať prvý ročník podujatia Košice region Innovatio Awards, v rámci ktorého sa vám, výnimočným osobnostiam podnikania, inovácií, vedy a výskumu chceme s úctou poďakovať za to, čo pre Košický kraj robia,“ naznačil Peter Breyl – CEO Inovačné centrum Košického kraja.

REKLAMA

Nominovaní sú:

KATEGÓRIA NAJLEPŠÍ VEDEC/VEDECKÝ TÍM KOŠICKÉHO KRAJA

VEDECKÝ TÍM TECHNICKEJ UNIVERZITY V KOŠICIACH – PARTICIPÁCIA TUKE NA EXPERIMENTE ALICE V EURÓPSKEJ ORGANIZÁCII PRE JADROVÝ VÝSKUM (CERN)

„Experiment ALICE na LHC v CERN: Štúdium silno interagujúcej hmoty v extrémnych podmienkach“. Výskumné aktivity kolektívu TUKE na tomto experimente sú zamerané na riadenie pixelového detektora, vývoj Hybridného integrovaného obvodu určeného pre zber a spracovanie signálov z ALICE detektorov a vývoj programových modulov pre riadiacu komunikačnú infraštruktúru DCS. Projekt bol spolu s ďalšími partnermi riešený počas troch etáp, pričom 1. etapu tvorilo obdobie 2016 – 2020, 2. etapu rok 2021 a aktuálne prebieha riešenie 3. etapy (2022 – 2026).

Foto: TUKE

Excelentný tím **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** pre výskum AteroSklerózY (EXTASY)

Členovia tímu EXTASY pôsobiaceho na Lekárskej fakulte **UPJŠ** realizujú viac ako 30 rokov programovo orientovaný výskum s interdisciplinárnym zameraním v problematike „Metabolizmus – Kardiovaskulárne choroby/riziko – Ateroskleróza“. Výskumné zameranie: diabetes a ateroskleróza (garant: prof. Tkáč)

vzťahy medzi metabolickými poruchami, genetickým pozadím a kardiovaskulárnymi komplikáciami diabetu 2. Typu farmakogenetické aspekty liečby orálnymi antidiabetikami.

Výskumné zameranie: respiračné choroby – obezita – hypoxia – metabolizmus – kardiovaskulárne komplikácie (garant: prof. Tkáčová)

patofyziologické a klinické dôsledky hypoxie pri spánkových poruchách dýchania – apnoe (chronická intermitentná hypoxia) a pri chronickej obštrukčnej chorobe pľúc (chronická perzistujúca hypoxia), štúdium obezity ako rizikového faktora kardiovaskulárných a metabolických komplikácií pri respiračných chorobách, vplyv liečby neinvazívnou ventiláciou na kardiovaskulárne a metabolické parametre.

Foto: **UPJŠ**

VEDECKÝ TÍM LABORATÓRIA BIOMEDICÍNSKEJ MIKROBIOLOGIE A IMUNOLOGIE UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE V KOŠICIACH

Laboratórium biomedicínskej mikrobiológie a imunológie, ako spoločné pracovisko UVLF v Košiciach a Neuroimunologického inštitútu SAV je zamerané na štúdium interakcie medzi hostiteľom a patogénom. Výskumné aktivity zahŕňajú mutácie v génoch vrodenej imunity a vnímavosť hostiteľov k patogénom; objavovanie hostiteľskej špecificity patogénov; objavovanie mechanizmov, pomocou ktorých patogény unikajú pred imunnými mechanizmami hostiteľa. Toto vedecko-výskumné zameranie umožnilo obhájiť 5 doktorandských prác a prinieslo viac než 70 originálnych karentových publikácií.



KATEGÓRIA NAJLEPŠÍ STARTUP KOŠICKÉHO KRAJA

EATSTER

Eatster je pokladničný ekosystém pre reštaurácie rýchleho občerstvenia. Samoobslužné kiosky, mobilné aplikácie a QR kódy reštauráciám šetria až do 30% na prevádzkových nákladoch a zároveň navyšujú priemernú výšku objednávok až do 15%. Pokladne, kuchynské displeje a vyvolávacie systémy sú zase vyvinuté tak, aby eliminovali chybovosť a zvyšovali efektivitu v kuchyni. Okrem fast foodov Eatster nájdete v obchodných centrách, štadiónoch, vlakoch či v lyžiarskych strediskách.

Foto: archív organizátora

SUDOLABS

Sudolabs je technologická spoločnosť zaoberajúca sa tvorbou digitálnych produktov primárne pre americké startupy a scaleupy. Medzi ich hlavné služby patrí užívateľský výskum, UX/UI design, prototyping, biznisová validácia, SW vývoj, AI riešenia a taktiež consulting pri budovaní technologického startupu a pri následnom fund-raisingu. Za pár rokov fungovania sa im podarilo postaviť vyše 50 rôznych digitálnych produktov a agregovanou valuaciou viac ako 1 mld. USD a to primárne pre klientov v San Franciscu a Los Angeles.

CONTINIUM TECHNOLOGIES

je polovodičová spoločnosť špecializujúca sa na návrh čipov pre bezdrôtové telekomunikačné a radarové systémy. Stavajú na dlhoročných skúsenostiach v oblasti Sigma Delta AD prevodníkov, ktoré poskytujú prelomové konkurenčné výhody vo vysokovýkonných integrovaných obvodoch.

KATEGÓRIA NAJLEPŠÍ PODNIKATEĽ KOŠICKÉHO KRAJA

CASSOVIA CODE A.S.

Softvérová a konzultačná spoločnosť z Košíc. Už vyše desať rokov buduje digitálne riešenia, ktoré pomáhajú prepájať biznis s najnovšími technológiami. Vďaka talentovaným IT špecialistom dokáže premeniť nápad na digitálny produkt a vyvinúť riešenie na mieru potrebám zákazníkov a ich podnikateľským cieľom.

Na začiatku to bol sen založiť herné štúdio. Postupným rozvojom trhu sa spoločnosť zamerala na sofistikované softvérové riešenia, e-commerce a custom vývoj. Spolupracuje s takými menami ako je americká spoločnosť Bloomreach alebo nemecký SAP.

KURACOLLECTION s.r.o.

Košická módna návrhárka Janka Kuriláková a jej firma KURA collection funguje už šesť rokov. Aktuálne dosahuje medzinárodné úspechy čo sa týka predaja svojich produktov a vizibility značky. Jej modely nosia celebrity nielen zo Slovenska, ale aj z Českej republiky. Janka Kuriláková od detstva inklinovala k stylovaniu svojich outfitov a páčilo sa jej byť trochu iná, ako ostatní a z toho prirodzene vyplynulo navrhovanie vlastnej kolekcie. Napriek tomu, že nevyštudovala módný design, svojej vášni ostala verná a využila poznatky z vysokej školy k tomu, aby vybudovala značku s medzinárodným dosahom. Momentálne Kuracollection patrí medzi popredné fasion značky v strednej Európe.

V roku 2000 získala prestížne ocenenie EY začínajúci podnikateľ.

SLONEEK

Sloneek je spoločnosť, ktorá vyvíja all-in-one cloudové riešenie pre modernú personalistiku. Toto riešenie vzniklo ako reakcia na potrebu radikálne sa premieňajúceho trhu práce. Jeho poslaním je spájať zamestnancov s ich firmou prostredníctvom aplikácie, ktorá umožňuje pokročilú automatizáciu personalistiky a modernizáciu administratívnych procesov.

Foto: archív organizátora

KATEGÓRIA ORGANIZÁCIA PODPORUJÚCA INOVÁCIE V KOŠICKOM KRAJI

SLOVAKIATECH

je medzinárodná odborná konferencia a inovačno-technologický veľtrh firiem, ktorého cieľom je stretnutie slovenských a zahraničných odborníkov v oblasti inovácií, priemyslu a priemyselných technológií, energetiky, dopravy a logistiky, v oblasti životného prostredia a vzdelávania, ako aj prezentácie vedeckého a inovačného potenciálu slovenských technologických firiem.

Andrea Bercik



Autor: Andrea Bercik



Veľké výdavky, nedostatočné výsledky. Polaček chce riešiť výkon mestských častí

📅 9. 5. 2024, 11:35. Zdroj: kosicednes.sk 🌐, Autor: [Martin Šoman](#), Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: **7 205 GRP**, **0,16 OTS**, **0,00 AVE**: **370 EUR**

Mesto Košice zahájilo proces hĺbkovej analýzy fungovania svojej samosprávy. Na stretnutí, ktoré sa konalo 29. apríla za účasti predstaviteľov mesta, akademickej obce, Ministerstva vnútra SR, Najvyššieho kontrolného úradu SR a Creative Industry Košice (CIKE), boli predstavené prvotné dáta. Tie odhalili nerovnosti v efektívitve práce medzi zamestnancami mesta a mestských častí.

Zdroj: kosice.sk

Zatiaľ čo mesto Košice zamestnávalo 494 ľudí a vynaložilo na ich mzdy 13,85 milióna eur, mestské časti zamestnávali 564 ľudí s mzdovými nákladmi 13,38 milióna eur. Efektívnosť ich práce bola však oveľa nižšia – vybavili len 68 692 požiadaviek občanov v porovnaní s 1 047 851 registratúrnymi úkonmi pracovníkov mesta.

Primátor Košíc, Jaroslav Polaček zdôraznil, že výsledky týchto zistení sú prekvapivé a poukazujú na neudržateľný stav aktuálnej dvojstupňovej samosprávy. Nezávislá štúdia má priniesť odpovede na to, ako lepšie riadiť samosprávu z právneho, dátového a ekonomického hľadiska, a zabezpečiť spravodlivejšie financovanie medzi mestom a mestskými časťami.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ

Košice zavádzajú ZMENU v rozdeľovaní financií pre mestské časti

Analýza bude vedená renomovanou medzinárodnou organizáciou so skúsenosťami v oblasti územnej samosprávy a miestnej správy. Spolupracovať bude s odborníkmi z košických univerzít – Fakulty verejnej správy a Právnickej fakulty **UPJŠ**, ako aj Ekonomickej fakulty TUKE. Ich úlohou bude zabezpečiť nestrannosť a kvalitu štúdie, ktorá by mala byť hotová do prvého štvrtroka 2025.

„ Táto analýza nemá byť politickým nástrojom, ale víťazstvom pre všetkých obyvateľov Košíc,“ uviedol viceprimátor Marcel Gibóda. Primátor Polaček prisľúbil, že závery tejto nezávislej štúdie budú kľúčové pri rozhodovaní o ďalších krokoch smerom k zefektívneniu miestnej samosprávy.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ

Vedenie mesta vyznamenalo osobnosti, ktoré znamenajú prínos pre Košice (FOTO)

Debata o mestských častiach sa vedie v Košiciach už niekoľko rokov. Dlhodobu sa poukazuje najmä na to, že je potrebná ich výrazná redukcia. Hlavne v porovnaní s inými príkladmi zo zahraničia, majú Košice nadbytok mestských častí, ktoré zároveň stoja Košičanov milióny eur ročne. Prvotný materiál, vyžadujúci zmenu rozdelenia kompetencií a systému financovania mestských častí v Košiciach bol vypracovaný už pred niekoľkými rokmi.

Primátor Polaček dodal, že jeho politický či občiansky názor nie je podstatný. Napriek tomu, že viacstupňové delenie samosprávy nie je ničím výnimočným v medzinárodnom kontexte vyspelých krajín, v Košiciach panuje už dlhý čas pocit, že súčasný stav je neudržateľným. Uvedené kroky by tak mali pomôcť nájsť najlepšie riešenie, v súvislosti s delbou kompetencií a riadením samosprávy. To by sa malo odraziť v oblasti udržateľného rozvoja či ekonomického rastu. Či sa však Košičania dočkajú zlepšenia oproti súčasnému stavu ukáže až čas.

Martin Šoman

09.05.2024 11:35

Autor: Martin Šoman



Veľké výdavky, nedostatočné výsledky. Polaček chce riešiť výkon mestských častí

9. 5. 2024, 11:35. Zdroj: slovenskodnes.sk | Autor: Martin Šoman, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 251 GRP: 0,01 OTS: 0,00 AVE: 74 EUR

Odoberajte novinky priamo do vášho emailu.

E-mail

Leave this field empty if you're human:

Váš osobný údaj (e-mail) bude spracovaný podľa zásad ochrany osobných údajov, ktoré vychádzajú zo slovenskej a európskej legislatívy. Stlačením tlačidla dávate súhlas so spracovaním pre zasielanie našich e-mailových noviniek (nové články, reklamné správy) po dobu max. 5 rokov. Svoj súhlas môžete kedykoľvek zrušiť cez tlačidlo "odhlásiť sa z newslettera" v každom e-maile.

09.05.2024 | 11:35

Veľké výdavky, nedostatočné výsledky. Polaček chce riešiť výkon mestských častí

Mesto Košice zahájilo proces hĺbkovej analýzy fungovania svojej samosprávy. Na stretnutí, ktoré sa konalo 29. apríla za účasti predstaviteľov mesta, akademickej obce, Ministerstva vnútra SR, Najvyššieho kontrolného úradu SR a Creative Industry Košice (CIKE), boli predstavené prvotné dáta. Tie odhalili nerovnosti v efektívnosti práce medzi zamestnancami mesta a mestských častí.

Zdroj: kosice.sk

Zatiaľ čo mesto Košice zamestnávalo 494 ľudí a vynaložilo na ich mzdy 13,85 milióna eur, mestské časti zamestnávali 564 ľudí s mzdovými nákladmi 13,38 milióna eur. Efektívnosť ich práce bola však oveľa nižšia – vybavili len 68 692 požiadaviek občanov v porovnaní s 1 047 851 registratúrnymi úkonmi pracovníkov mesta.

Primátor Košíc, Jaroslav Polaček zdôraznil, že výsledky týchto zistení sú prekvapivé a poukazujú na neudržateľný stav aktuálnej dvojstupňovej samosprávy. Nezávislá štúdia má priniesť odpovede na to, ako lepšie riadiť samosprávu z právneho, dátového a ekonomického hľadiska, a zabezpečiť spravodlivejšie financovanie medzi mestom a mestskými časťami.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ

Košice zavádzajú ZMENU v rozdeľovaní financií pre mestské časti

Analýza bude vedená renomovanou medzinárodnou organizáciou so skúsenosťami v oblasti územnej samosprávy a miestnej správy. Spolupracovať bude s odborníkmi z košických univerzít – Fakulty verejnej správy a Právnickej fakulty UPJŠ, ako aj Ekonomickej fakulty TUKE. Ich úlohou bude zabezpečiť nestrannosť a kvalitu štúdie, ktorá by mala byť hotová do prvého štvrťroka 2025.

„Táto analýza nemá byť politickým nástrojom, ale víťazstvom pre všetkých obyvateľov Košíc,“ uviedol viceprimátor Marcel Gibóda. Primátor Polaček prisľúbil, že závery tejto nezávislej štúdie budú kľúčové pri rozhodovaní o ďalších krokoch smerom k zefektívneniu miestnej samosprávy.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ

Vedenie mesta vyznamenalo osobnosti, ktoré znamenajú prínos pre Košice (FOTO)

Debata o mestských častiach sa vedie v Košiciach už niekoľko rokov. Dlhodobo sa poukazuje najmä na to, že je potrebná ich výrazná redukcia. Hlavne v porovnaní s inými príkladmi zo zahraničia, majú Košice nadbytok mestských častí, ktoré zároveň stoja Košičanom milióny eur ročne. Prvotný materiál, vyžadujúci zmenu rozdelenia kompetencií a systému financovania mestských častí v Košiciach bol vypracovaný už pred niekoľkými rokmi.

Primátor Polaček dodal, že jeho politický či občiansky názor nie je podstatný. Napriek tomu, že viacstupňové delenie samosprávy nie je ničím výnimočným v medzinárodnom kontexte vyspelých krajín, v Košiciach panuje už dlhý čas pocit, že súčasný stav je neudržateľným. Uvedené kroky by tak mali pomôcť nájsť najlepšie riešenie, v súvislosti s deľbou kompetencií a riadením samosprávy. To by sa malo odraziť v oblasti udržateľného rozvoja či ekonomického rastu. Či sa však Košičania dočkajú zlepšenia oproti súčasnému stavu ukáže až čas.

09.05.2024 11:35

Zdieľať:

Autor: Martin Šoman



Literatúra, história a súčasné dianie – beseda pre vysokoškolákov v Košiciach

9. 5. 2024, 15:16. Zdroj: slovensky-vecernik.sk, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ

Dosah: 231 GRP: 0,01 OTS: 0,00 AVE: 71 EUR

V priestoroch Cam Clubu košických internátov na Medickej č. 4 prebiehal 29. apríla 2024 podnetný večer najmä pre študentov, práva, medicíny a prírodných vied študujúcich na **Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Beseda Kam kráčaš Európa – internet, marketing, kam smeruje vysokoškolské vzdelanie v súčasnosti sa konala so známymi matičnými činovníkmi, ale aj so spisovateľmi i publicistami Mariánom Gešperom a Lukášom Perným. Súčasne priťahla pozornosť študujúcej mládeže a ponúkla im jedinečný pohľad do sveta literatúry, dejín, národných osobností, ale aj perspektívy Európy, či uplatnenia vysokoškolského vzdelávania a tvorivého procesu ako takého.

Podujatie moderovali riaditeľka DMS Košice Martina Matečková a člen Mladej Matice, ale aj študent Róbert Petruška. Diskusia sa zamerala okrem spoločenských otázok, dejín a perspektív Európy z pohľadu mladej generácie aj na rôzne aspekty tvorby, od inšpirácie a hľadania tém až po techniky písania. Predstavili sa súčasne aj najúspešnejšie knižné publikácie. Marián Gešper, sám absolvent Právnickej fakulty **UPJŠ**, ktorý dokonca pôsobil pred vyše dvadsiatimi rokmi na Medickej, okrem týchto tém priblížil študentom dianie v Matici slovenskej. Rozmanité skúsenosti a pohľady na štúdium a reálnu prácu po vysokej škole nám sprostredkoval Lukáš Perný, ktorý je zároveň aj kulturológ, filozof, publicista a hudobník, pôsobil aj ako doktorand. Študenti mali možnosť položiť aj svoje otázky a dozvedieť sa viac o názoroch a myšlienkach hlavných aktérov podujatia.

V úvode Marián Gešper trochu i nostalgicky spomínal na svoje vysokoškolské štúdium v Košiciach a pripomenul, že ešte na konci 80. rokov 20. storočia v týchto priestoroch bola beseda, na ktorej sa zúčastnil nikto iný ako významný český herec Miloš Kopecký. Je to možno výzva na študentskú radu nadviazať a pozývať zaujímavé osobnosti na prednášku i besedy. Lukáš Perný pripomenul, že práve počas štúdia má mladý človek najviac času čítať, študovať a inšpirovať sa, teda osobnostne rásť. Poukázal na význam skutočne iniciatívnych a dobrých učiteľov, s ktorými napríklad aj on doteraz spolupracuje roky po vysokej škole, ako napr. prof. Hajko. Prišla reč aj na problematiku autocenzúry či priamo skrytej cenzúry. Marián Gešper kriticky dodal, že existuje časť kultúrnej obce, ktorá sama seba považuje za jediných reprezentantov kultúry a flagrantne vyraduje iných autorov a ich diela, čo isto nemá nič dočinenia s demokraciou v kultúre. Taktiež autori pripomenuli rozličné umelé praktiky tzv. odborných komisií, ktoré likvidujú súčasné talenty a uprednostňujú autorov, ktorí zjavne nedosahujú kvalitu tvorby. Marián Gešper spomenul podujatie Jána Tazberíka a Alexandra Halvoníka na pôde Matice v Bratislave, kde sa obaja zhodli, že mnohé komisie umelo vytvárajú dojmy o tom, ktorá kniha je úspešná.

Lukáš Perný sa zaoberal aj myšlienkou, aká je jeho utópia alebo vízia slovenskej dokonalosti. Má to byť podľa neho moderný sociálny a demokratický národ (ale tiež mierový, kresťanský), ekonomicky potravinovo a energeticky sebestačný národ, ktorý bude mať fungujúcu národnú ekonomiku, vysoký sociálny štandard obyvateľstva, moderné nemocnice, železnice, školy, knižnice, kultúrne domy, diaľnice a autentickú, unikátnu kultúru atď. Sme však aspoň v blízkosti tohto cieľa?

V tomto kontexte matičnej práce poukázali aj na oficiálnu účasť delegácie Matice slovenskej v Srbsku a Slovinsku, pričom sa venovali kultúrnym odlišnostiam či spojitostiam medzi jednotlivými slovanskými národmi. Najmä ohľadom vzájomnej a paralelnej existencie Matice slovenskej, slovinskej, či srbskej od 19. storočia po dnešok. Diskusia prešla k otázke dystópie a utópie. Dr. Gešper pripomenul historický príklad o tom, že rôznorodé sociálne práva sa v dejinách nedostávajú iba dopredu. Že existujú aj slepé uličky v dejinách a idea progresu nie je samozrejmosťou, čo je opak, ako si to mnohí myslia dnes. „Keď som sa zaoberal roľníckym povstaním, s prevrpením som zistil, že slovenský roľník v 18. storočí sa mal podstatne lepšie ako roľník už z roku 1815 či 1831. Predtým mali roľnícke vrstvy oveľa menej poddanských povinností, postupne však stratili aj zbytok svojich reálnych práv voči štátu i šľachte. Sú to vážne dejinné príklady, keď história urobila nie progres, ale výrazný oblúk dozadu či krok späť... to je vážne varovanie, aby sa tento dejinný regres neopakoval v rôznych formách aj v dnešnej Európe“ povedal Gešper a dodal, že ak budeme strácať odvahu, môžeme prísť o svoje občianske práva a demokraciu. Perný pripomenul niekoľko momentov v rámci dejín utópií, ktoré posunuli ľudstvo v oblasti sociálnych a občianskych práv, ale naopak, aj problémy, ktoré sužujú ľudstvo dodnes a stále nie sú vyriešené ako napr. bezdomovecstvo, chudoba, extrémna nerovnosť či aktuálna militarizácia, ktorá je v totálnom v rozpore s deklaroványmi environmentálnymi cieľmi dobových ideológov.

Po diskusiách s mladými ľuďmi, realizovanými aj po podujatí, možno konštatovať, že ich zaujali nasledujúce momenty: výzva k mladým ľuďom aktívne participovať na intelektuálnom živote národa, tvorbe, nebáť sa byť autentickým, ale aj mať svoj autentický názor; ďalej potreba rozlišovania umelo vytvorených a umelo propagovaných spisovateľov od reálnych a často zaznávaných autorov; potreba zamýšľania sa nad zmyslom smerovania spoločnosti a napokon aj kritika rozličných trendov, ktoré smerujú k neslobode pod rôznymi zámienkami. Mladí študenti, najmä práva, ocenili mladický nádych celej diskusie a snahu priblížiť sa mladému publiku napr. aj zážitkami zo školských čias.

Záverom predseda Gešper zaželel študentom úspešné štúdium a odvážne kroky na ceste životom. Beseda sa ukázala ako cenný prínos pre študentov, ktorí mali možnosť stretnúť sa s inšpiratívnymi osobnosťami, spoznať Maticu slovenskú a oboznámiť sa s tvorivým knižným procesom autorov publikácii.

Martina Matečková



Výstava v Košiciach približuje zabudnutú etapu 2. svetovej vojny [↗](#)

📅 9. 5. 2024, 15:20, Zdroj: devin.rtvs.sk [↗](#), Vydavateľ: Rozhlas a televízia Slovenska, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 106 673 GRP: 2,37 OTS: 0,02 AVE: 996 EUR

09. 05. 2024 15:20 | Kultúrny denník

Facebook Instagram

Biele miesta našich dejín a to, že sme sa stále nepozreli pravde do očí, nám nedovoľuje neopakovať chyby minulosti. Odkryť jednu takmer zabudnutú etapu vývoja východného Slovenska, presnejšie Košíc, v čase druhej svetovej vojny sa pokúšajú historičky Centra spoločenských vied SAV v Košiciach Patrícia Fogelová a Veronika Szeghy – Gayer.

Výsledky ich dlhoročného výskumu sa rozhodli sprístupniť širokej verejnosti a študentom na výstave Košice 1944-45 vo Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach. Historicky pravdivo sa pozrieť do zrkadla je šanca aj pre budúce generácie poučiť sa z chýb predchodcov. No najskôr o nich musíme vedieť. Výstava Košice 1944-45, vo Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach, takúto príležitosť dáva. Historičky Veronika Szeghy – Gayer a Patrícia Fogelová sa spojili s didaktičkami dejepisu **UPJŠ** a výstava svojou interaktívnou časťou zapája do deja aj študentov. Jana Pataráková sa pýtala historičiek a po nich aj Miriamy Filčákovej z Centra celoživotného vzdelávania:

Rozhovor o výstave Košice 1944-45 Máte problém s prehrávaním? Nahláste nám chybu v prehrávači.

Foto/zdroj: vkjb.sk

Rádio Devín 14:10 - Host' naladený na Devín / Noc literatúry

Rozhlas



Doplnený prehľad udalostí na piatok 10. mája [🔗](#)

📅 9. 5. 2024, 17:13, Zdroj: **TASR**, Vydavateľ: **Tlačová agentúra Slovenskej republiky**, Sentiment: **Neutrálny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Vedúci vydania:

predpoludním: M. Jaroš

popoludní: R. Turoňová

E - mail: domred@tasr.sk, tel.: 59 21 04 58

dispecing@tasr.sk, tel.: 0905 282 190

Technická podpora: 0905/505 721

Deň otvorených dverí v Botanickej záhrade **UPJŠ**

Košice, botanická záhrada, Mánesov 23

text, foto

Mládež spieva (10. - 12. mája)

Celoslovenská postupová súťaž a prehliadka detských a mládežníckych speváckych zborov.

Prievidza

Hackaton na tému "Digitálny a efektívny úrad bez papiera"

(10. - 11. mája)

Banská Bystrica

Festival Objavte Gemer (10. - 12. mája)

Rožňava, Betliar, Štítik, Zádiel, Turňa nad Bodvou

09.00 Odhalenie pamätnej tabule autorizovanému stavebnému inžinierovi Miroslavovi Maťaščíkovi pri príležitosti jeho nedožitých 75 narodenín

Považská Bystrica, mestský úrad

09.00 12. schôdza Národnej rady SR

Bratislava, NR SR, rokovacia sála, Námestie A. Dubčeka 1

text, video, zvuk, live

09.30 TK strany Demokrati

Téma: Ficov mier má krvavé paprče

Bratislava, centrála hnutia, Miletičova 21

10.20 TK strany Sloboda a Solidarita

Téma: Ficove sľuby verzus realita.

Bratislava, NR SR, tlačové centrum, Námestie A. Dubčeka 1



11.00 Program ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR Erika Tomáša

11.00 h - Brífing ministra práce E. Tomáša na tému: Návšteva opatrovateľskej služby, kde už funguje projekt "Právo na prvé zamestnanie" v praxi.

Spišská Nová Ves, zariadenie opatrovateľskej služby Arella, s. r. o., Hviezdoslavova 29

14.30 h - prehliadka hradu Revište - obhliadka hradu a informácie o stave projektu

Žarnovica, Revištské Podzámčie

text

11.00 Pietny akt kladenia vencov

Pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom.

Martin, Cintorín hrdinov SNP, Priekopa

13.00 Oslavy pri príležitosti 100. výročia založenia okresnej hasičskej organizácie Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR.

13.00 h - Slávnostné oceňovanie príslušníkov Krajského riaditeľstva HaZZ pri príležitosti osláv svätého Floriána

Veľký Krtíš, Mestské kultúrne stredisko, Námestie A. H. Škultétyho č. 4

16.00 h - Zhromaždenie hasičov pred kultúrnym domom, sprievod hasičských áut, hasičské ukážky na námestí, hasičská pena pre deti, výstava hasičskej techniky

18.00 h - slávnostný program pre priaznivcov hasičstva a členov dobrovoľných hasičských zborov

Veľký Krtíš, Námestie A. H. Škultétyho

13.00 Deň Európy 2024 v Banskej Bystrici

Banská Bystrica, Námestie SNP

15.00 Dobytie pajty - zraz vojenskej techniky a jazda okolitými obcami

Moravské Lieskové

Správy ekonomického charakteru vydá ekonomická redakcia TASR.

Informácie o očakávaných udalostiach nájdete aj v aplikácii TASR Kalendárium na adrese kalendarium.tasr.sk

lk lt

Autor: LT



Súťaž Literárne Košice inšpirovala školákov k literárnej tvorbe [↗](#)

📅 9. 5. 2024, 18:06, Zdroj: kosiceonline.sk [↗](#), Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 5 040 GRP: 0,11 OTS: 0,00 AVE: 320 EUR

Košice Spravodajstvo

Odborná porota ocenila originálny prístup k témam.

Knižnica pre mládež mesta Košice dnes vyhlásila výsledky súťaže Literárne Košice. Žiaci základných škôl a osemročných gymnázií si mohli vybrať tri témy a spracovať ich prozaicky alebo poeticky.

Do 29. ročníka súťaže sa zapojilo 30 škôl – nielen z Košíc, ale aj Popradu, Starej Ľubovne či Považskej Bystrice. Odborná porota z akademického prostredia ocenila tie najoriginálnejšie práce.

„Nie sú to len chvály, samozrejme, musí to byť aj kritika, aby tie deti posúvala ďalej. A my sa veľmi tešíme, že počet literárnych prác stále presahuje cez dvestovku, čo je veľikánske číslo a porota sa zapotí a má čo robiť niekoľko hodín a niekoľko dní, aby zhodnotila práce tak, aby všetci boli spokojní a aby to bolo objektívne a, samozrejme, transparentné,“ uviedla riaditeľka knižnice Kamila Prextovej.

Žiaci majú okrem prózy záujem aj o poéziu. Jeden z porotcov Marián Andričík z **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** doplnil, že stále sa objavujú práce, ktoré môžu oceniť za originálny prístup:

„Ja som tento rok hodnotil jednu kategóriu poézie, tému Prečo nie je v dúhe čierna a prišlo 55 prác, čo je naozaj slušné číslo. A medzi nimi sa objavili naozaj také, ktoré sa vyznačovali veľmi originálnym prístupom. Lebo väčšina z týchto pokusov ostala na takom konštatovaní alebo opise farieb dúhy, ale objavili sa naozaj také, ktoré buď vymysleli nejaký zaujímavý príbeh súvisiaci s dúhou alebo to zobrali z úplne inej strany, že dúhu tam spomenuli len veľmi okrajovo.“



Košicko, číslo 19/2024; str. 7 [🔗](#)

📅 10. 5. 2024, Zdroj: **Košicko**, Strana: 7, Vydavateľ: **REGIONPRESS, s.r.o.**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Dosah: **92 130 GRP: 2,05 OTS: 0,02**

(textový prepis článku nie je k dispozícii)

...Informácie ohľadom umiestnenia 055/622 00 11 | 0905 962 161 UNIVERZITA TRETIHO VEKU **UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH** MEDICÍNA PSYCHOLÓGIA POLITOLÓGIA CENA ZÁPISNÉHO OD 60 €/ROK...



Košicko - okolie, číslo 19/2024; str. 7 [↗](#)

10. 5. 2024, Zdroj: **Košicko - okolie**, Strana: 7, Vydavateľ: REGIONPRESS, s.r.o., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 24 900 GRP: 0,55 OTS: 0,01

(textový prepis článku nie je k dispozícii)

...PROFIL DECCO ŠÍRKY 8,1 cm ZA CENU ALUPLASTU 7cm DECCO 82,83 VEKKA ALUPLAST ZĽAVY do 33% pre SENIOROV a ZŤP PRI OBJEDNÁVKE OKIEN, DVERÍ NA CELÝ RODINNÝ DOM S MONTÁŽOU PLISE SIETE NA BALKÓN ZDARMA 66-0144 Ponúkam za výhodnú cenu KOMPLETNÉ ČISTENIE KOPANÝCH STUDNÍ tel.0905 764 689 TLAČOVINY 88-21-10 UNIVERZITA TRETIEHO VEKU **UNIVERZITA PAVLA JOZEFA...**



Michalovsko, číslo 19/2024; str. 6 [🔗](#)

📅 10. 5. 2024, Zdroj: **Michalovsko**, Strana: 6, Vydavateľ: **REGIONPRESS, s.r.o.**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Dosah: **29 620** GRP: **0,66** OTS: **0,01**

(textový prepis článku nie je k dispozícii)

...Informácie a foto poskytla Krajská organizácia cestovného ruchu Trenčín región » ren UNIVERZITA TRETIEHO VEKU **UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH** CENA ZÁPISNÉHO OD 60 €/ROK POLITOLÓGIA PSYCHOLÓGIA MEDICÍNA...



Chrobáky s menom Hitlera

10. 5. 2024, Zdroj: **Denník SME**, Strana: 20, Vydavateľ: **Petit Press, a.s.**, Autor: **Marcel Uhrin**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**, Ďalšie zdroje: **Denník SME - ďalší vydání**

Dosah: 450 000 GRP; 10,00 OTS; 0,10 AVE; 10138 EUR

Vedie sa vedecká zvada o menách organizmov

Taxonómia a systematika, vedy o triedení, fylogénéze a evolúcii organizmov prežívajú už mesiace ostrý spor. Môže sa javiť triviálne, vedci sa totiž dohadujú o tom, či huby, rastliny a živočíchy môžu mať mená po konkrétnych osobách.

Neobyčajnosť sporu väzí vo vyrovnávaní sa s tienistými stránkami dejín ľudstva.

Vyhrabal mŕtvolu

Nad skalami divokej priepasti Taiq v Ománe som v roku 2009 pozoroval vzácneho orla sedlatého. So sporom sa spája vedeckým menom orla – *Aquila verreauxii*. Francúz René Lesson ho pokrstil v roku 1830 v knihe *Centurie zoologique* a druhovým menom si uctil krajanu Julia Verreauxa, ktorý orla ulovil pre akadémiu vied.

Jules s otcom a bratom viedli v Paríži firmu a obchodovali s prírodninami akéhokoľvek druhu. Na zbernej ceste roku 1830 v južnej Afrike bol Jules svedkom pohrebu domorodého muža. K čerstvému hrobu sa v noci vrátil, mŕtvolu vykopal, stiahol z kože, vybral lebku a časť kostí, všetko vypreparoval, vypchal novinami a so zásielkou prírodnín poslal do Paríža.

Príbeh muža, exotickéj kuriozity, ktorému neskôr prischlo meno El Negro, opisuje v rovnomennej knihe z roku 2004 belgický novinár Frank Westerman: „Pozoruhodný objekt zo zbierky je vypchatý Betjouana, dobre konzervovaný, ktorý ma takmer stál život, pretože som kvôli jeho získaniu bol nútený vyhrabať ho v noci na mieste stráženom jeho príbuznými.“ Jules to píše Goergesovi Cuvierovi, vedeckej autorite.

El Negro bol neskôr predaný do Španielska, kde dlho stál v expozícii múzea v mestečku Banyoles. Občas ho natierali čiernym krémom na topánky a až vďaka aktivite Alphonse Arcelina, miestneho lekára pôvodom z Haiti, a po nátlaku novinárov a iných osôb sa časť pozostatkov v roku 2000 dostala do Botswany, kde boli s pietou pochovaní.

Zdá sa nám príbeh strašný? Nahliadané súčasnými definíciami humanizmu určite áno. Nie je však správnejšie dívať sa na konanie Verreauxa atmosférou 19. storočia? Potrestáme ho aspoň premenovaním orla, ktorý nesie jeho meno?

Zlé mená na scéne

Eponymá sú mená organizmov vytvorených podľa mien osôb. Prax siaha k vynálezu dvojslovných mien organizmov Carla Linného, ktorým položil základy modernej prírodovedy. Meno jednej kvetiny *Linnaea borealis* si dokonca venoval. Mená tisícok iných organizmov odkazujú na kolegov, manželky či milienky, priateľov aj fiktívne postavy.

Dlhé dejiny priniesli množstvo mien z období, z ktorých udalosti dnes vnímame v rozpore so zásadami humanizmu.

Napríklad Cecil Rhodes (1853 – 1902) bol rasistický kolonialista a symbol imperializmu bez pravidiel. Jeho meno nesie predok človeka – *Homo rhodesiensis*. George Hibbert (1757 – 1837) bol anglický plantážnik a horlivý zástanca otroctva, meno má v rastlinnom rode *Hibbertia* z austrálskej oblasti. Robert Shufeldt (1850 – 1934) napísal v roku 1907 knihu *Černoch*, hrozba pre americkú civilizáciu, ktorej čítanie dnes spôsobuje až fyzickú bolesť. Meno mu zvečnili v americkej rybe *Ctenogobius shufeldti*.

Adolf Hitler má až dva živočíchy. Malý jaskynný chrobák *Anophthalmus hitleri*, objavený v roku 1932 v dnešnom Slovinsku v jaskyni Peklo, je predmetom zberateľstva neonacistov. V názve veľkého vyhynutého chrobáka *Röchlingia hitleri* je okrem Hitlera aj Hermann Röchling (1872 – 1955), továrnik a nacista.

Ani postmoderna nezaháľala. Belgickí a ruskí vedci nazvali vyhynutého rybojaštera, objaveného len v roku 2014, *Leninia stellans* na počesť Vladimíra Iljiča (1870 – 1924). Dočkal sa aj Slobodan Milošević (1941 – 2006), vojnový zločinec a organizátor etnických čistiek. Českí botanici mu v roku 2015 vzdali hold menom nového všivca – *Pedicularis milosevicii* zo západného Kaukazu.

Bitka v časopisoch

Základom košatej vedeckej diskusie je predstava, že mená organizmov sú urážlivé a dehonestujúce, činmi historických osôb odkazujú na kolonializmus, rasizmus, totalitné režimy a iné prečiny proti humanizmu a ľudským právam. Diskusia sa vedie v textoch a komentároch kvalitných časopisov, napríklad v žurnále Medzinárodnej asociácie rastlinnej taxonómie *Taxon*.

Odtiaľ sa diskusia prelieva aj na platformu ResearchGate, čo je akási sociálna sieť vedcov. Pod jedným z článkov je takmer 500 komentárov odborníkov z celého sveta.



Prvý článok s väčším ohlasom bol Rhodes musí padnúť: niektoré dôsledky kolonializmu na botaniku a nomenklatúru rastlín, v závere roka 2021 ho uverejnili Gideon Smith a Estrela Figueiredo z juhoafrickej Univerzity Nelsona Mandelu. Upozorňujú na množstvo mien rastlín s prívlastkom rhodes, ktorý je v africkom kontexte urážlivý a neprijateľný. Neskôr v podobnom duchu navrhli vymazať a nepoužívať prívlastky s koreňom caffer, slovo je v Afrike rasistickou nadávkou.

Najradikálnejší návrh spísali začiatkom roka 2023 zoológovia z viacerých krajín pod vedením Richarda Ladla z Portugalska. V článku Eponymá nemajú v biologickej nomenklatúre v 21. storočí žiadne miesto navrhli úplné vymazanie a zákaz mien s personálnymi prívlastkami bez ohľadu na polaritu vnímania spoločnosťou, pretože sú zo súčasnej perspektívy „spájané s negatívnym dedičstvom imperializmu, rasizmu a otroctva“.

Spoločne s Estrelou Figueiredo si emotívne povzdychnime takto: „V akej inej oblasti ľudskej činnosti zostalo niečo pomenované po Hitlerovi?“ Odpoveď je jednoduchá: v žiadnej.

Princíp priority a stability

Linného vynález sa časom vyvinul do akýchsi legislatívnych noriem, ktoré pre živočíchy aj pre rastliny riadia osobitné komisie. Bazálnymi princípmi tvorby mien sú právo priority – vždy platí najstaršie publikované meno – a princíp stability.

Aj keď komisia zoológov deklarovala pochopenie pre skúmanie minulosti v kontexte sexizmu, rasizmu, kolonializmu a diktátorstva, reagovala na návrhy lakonicky. Oznamovala, že zmena mien z etických dôvodov ohrozuje stabilitu nomenklatúry a nie je záruka, že v ďalšom vývoji spoločnosti by negatívne konotácie nemohli získať aj nové mená.

Kompromis ponúkli antropológovia vedení Mirjanou Roksandic z univerzity vo Winnipegu. Navrhli demokraticky flexibilnú reformu a decentralizáciu taxonomického procesu s uplatnením etických prístupov vrátane výnimiek z princípu priority.

Proti plošnému rušeniu osobných mien vystúpil aj Srílančan Rohan Pethiyagoda, dnes kurátor múzea v Sydney. Svoj text z roku 2023 nazval provokatívne Policajná kontrola vedeckého slovníka? Nový kolonializmus! Pýta sa, či zrušením populárnych begónií, kamélií, dálií či magnólií chceme našťavať milovníčky izbových kvetín. Všetchno Michel Bégon ako koloniálny úradník dúfal, že nedostatok pracovnej sily v kolóniách Francúzska vyrieši dovozom afrických otrokov. A čo iné odbory? Zrušíme označenia chorôb, čiže zabudneme na alzheimera, aspergera a parkinsona či v medzinárodnej sústave jednotiek zrušíme ampéry, hertze, kelviny, volty či watty?

Americký entomológ Quentin Wheeler na blogu vtipne píše, že ho ako fanúšika bejzbalového tímu Ohio State uráža meno nočnej mory Capablepharon michiganensis, veď kto by už len drukoval Michiganu? Vážnejšie dodáva, že na „Hitlerovho“ chrobáka sa možno dívame nesprávne a mali by sme v ňom vidieť pripomienku hrôz, ktorých sú ľudia schopní. Anophthalmus hitleri nám tak môže spolu s pamätníkmi holokaustu pripomínať neľudskú kapitolu dejín.

Podľa profesorky praktickej filozofie Helen Frowerovej zo Štokholmu je cieľom inštalácie sôch význačných osôb vytváranie pozitívneho postoja k nim. Tvrdí zároveň, že povinnosťou štátov je zavrhnúť vlastné historické previnenia, čo je niekedy v tenzii s uchovaním sôch ľudí, ktorí sa dopustili porušenia ľudských práv. Preto odstránenie prefabrikovaných Leninov a iných je a bolo žiaduce, nech ako dokumenty obdobia stoja už len v depozitoch múzeí.

Sú však eponymá sochami? Platí toto všetko rovnako aj pre organizmy pomenované po tých istých osobách, ktorých sochy vo verejných priestoroch odstraňujeme? Myslím si, že argumentom pre nesúhlasnú odpoveď je písaná história ľudstva.

Mein Kampf sme nespálili

Mená taxónov sú jej nedeliteľnou súčasťou a poskytujú tak pohľad do dejín biologického bádania. Sú v knihách objaviteľov, aj koloniálnych, sú na tisícach strán časopisov od čias Linného až po súčasnosť. Ako píše Stephen Heard v knihe Fúzonôžka Charlesa Darwina a pavúk Davida Bowieho, síce môžeme odstrániť sochu neprijateľnej osobnosti z námestia, ťažko však zmažeme jej meno z vedeckej nomenklatúry. Museli by sme totiž v knižniciach zničiť aj príslušný text s jeho opisom. Veď ani ten otrasný Mein Kampf sme nespálili. Sergij Mosjakin k tomu cituje slová pápeža Františka o „jednosmernom myslení“, ktoré je „obmedzené na popieranie histórie alebo jej prepisovanie v zmysle súčasných kategórií, zatiaľ čo historické situácie treba interpretovať vo svetle hermeneutiky príslušnej doby, nie dneška“.

Má tento spor riešenie? Pomerne jednoduché je pri národných menách, nie sú viazané legislatívou vedeckej nomenklatúry. Americkí ornitológovia sa dohodli, že upravia všetky anglické mená vtákov s rasistickým podtónom. Diskusia zmien vedeckých názov je náročnejšia a zrejme sa skončí kompromisom. Botanici sa už dohodli, že situáciu vyriešia na svetovom kongrese v Madride tohto roku.

A čo jazykovedný ústav?

V roku 2022 ministerstvo vnútra USA rozhodlo, že zmení názvy miest so slovom „squaw“, čo je hanebné označenie domorodých žien. Ministerka Deb Haaland, členka kmeňa Laguna Pueblo, k tomu uviedla: „Rasistické výrazy nemajú na našich federálnych územiach



miesto.“

Uvažujme o Slovensku v čase, keď Verreaux lúpil hroby. Len o dve desaťročia neskôr, v roku 1852, Ľudovít Štúr v Slovanstve a svet budúcnosti píše aj o „špinavých židovských rukách“.

Štúr na rozdiel od mladšieho Svetozára Hurbana Vajanského nebol jasný antisemita. Historik Miloslav Szabó v knihe Kráska a zvrhlík konštatuje, že presvedčený antisemita Vajanský hovorí o židovskej rase nábožensky predsudovočne, dokazuje to jeho známy text Židovská otázka na Slovensku zo Slovenských pohľadov z roku 1881.

Ale nepremenujeme jazykovedný ústav a nestrhneme ceduľu Vajanského nábrežia.

Na záver dve postavy zo svetovej vojny. Günther Niethammer (1908 – 1974) bol prezident Nemeckej ornitologickej spoločnosti. Menej sa vie o jeho nacistickej minulosti, v rokoch 1940 až 1941 bol členom SS v Osvienčime. Tu sa popri prizieraní zabíjaniu venoval aj prieskumu vtáctva, napríklad na rybníkoch pri tábore, ktorých hrádze tvoril aj popol upálených väzňov.

Je historickou náhodou, že sa tu nedočkal transportov slovenských Židov, privázaných od jari 1942 na základe ústavných rozhodnutí Jozefa Tisa. Mohol tak spolupáchať aj vraždy takmer šesťdesiatich tisícov našich občanov. Nacistickú minulosť Niethammera odhalil až poľský ornitológ Eugeniusz Nowak okolo roku 1990 v spomienkach, neskôr vydaných v knihe Biológovia v dobe totality. Po esesákovi zostalo meno v názvoch niekoľkých vtáčích druhov, po Tisovi zostali dokumenty, prosebné listy a... ulica vo Varíne.

V spore o vedeckú nomenklatúru sa prikláňam k uchovaniu jej historického obsahu, a preto masívne rušenie osobných vedeckých mien nepodporujem. Aspoň budem môcť sífaku žltookého, Propithecus verreauxi, lemura z Madagaskaru využiť popri opise ekologických vzťahov v tropickom bióme aj na pripomenutie smutného koloniálneho príbehu El Negra.

Prvý článok s väčším ohlasom bol Rhodes musí padnúť: niektoré dôsledky kolonializmu na nomenklatúru rastlín.

Václav Hollar – leopard, 1662.

ZDroj – SNG, www.webumeNia.Sk/Dielo/SVk: SNG.G_3461

Václav Hollar – Diviak, 1662.

ZDroj – SNG, www.webumeNia.Sk/Dielo/SVk: SNG.G_3464

Václav Hollar, Peter Stent – Vlk, 1662.

ZDroj – SNG, www.webumeNia.Sk/Dielo/SVk: SNG.G_3465

Autor: Marcel Uhrin pracuje v Ústave biologických a ekologických vied **UPJŠ** v Košiciach.